

Питель С., аспірант.

АНАЛІЗ ОКУПНОСТІ ІНВЕСТОВАНОГО КАПІТАЛУ.

Вирішальним фактором, який безпосередньо впливає на фінансовий стан підприємства, на сучасному етапі є окупність вкладеного капіталу. В зв'язку з цим, особливо важливим для оцінки фінансового стану акціонерного товариства є показник окупності власного капіталу. Для підприємств акціонерної організаційно-правової форми виникає необхідність конкретизації способу розрахунку даного показника.

Окупність власного капіталу визначається як процентне співвідношення прибутку в розпорядженні підприємства до величини власного капіталу. Дискусійним залишається питання про включення у вартість використаного капіталу всієї величини прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства, чи лише її частини - суми виплачених дивідендів і прирівнених до них виплат з чистого прибутку (в якості "ціни" власного капіталу). Для того, щоб в чисельнику формули (1) фігурувала саме вся сума прибутку в розпорядженні підприємства, є наступне підґрунтя. Частка власників (акціонерів) на підприємстві складається як з початкових внесків в статутний капітал, так і з чистого прибутку, який сформувався в результаті успішної діяльності, включаючи ту його частину, яка залишається в обороті підприємства для певних цілей (у вигляді фондів і резервів).

Якщо власники (акціонери) вважали за необхідне залишити частину прибутку в обороті підприємства, щоб таким чином задовольнити його додаткові фінансові потреби, то вони мають право претендувати на отримання певного доходу. Відповідно, в якості доходу від початкових вкладень виступає не тільки сума виплачених ним грошових сум, але і весь прибуток, що залишається на підприємстві, інакше власникам не буде змісту залишати частину свого доходу в обороті. Тому повна вартість капіталу, використовуваного на підприємстві, повинна включати в себе всю сукупність чистого прибутку.

Слід зазначити, що величина капіталу, надана акціонерами в розпорядження підприємства, змінюється з часом. Виходячи з цього, в аналізі прибуткового підприємства доцільно розраховувати середнє значення величини власного капіталу за період. Цей варіант розрахунку дійсно більш точніший, оскільки до певної степені відображає процес формування прибутку протягом періоду, що аналізується.

Звідси, коефіцієнт окупності власного капіталу визначається за формулою:

$$KO_{\text{вк}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{СВК}}, \quad (1)$$

де $KO_{вк}$ – коефіцієнт окупності власного капіталу;

ЧП – чистий прибуток;

СВК – середній власний капітал.

Цей коефіцієнт виражає ступінь відшкодування власного капіталу і здатність підприємства відшкодувати за підсумками звітного року, поряд з іншими виробничими факторами, також фактор капіталу, як необхідну умову існування і розвитку підприємства. Середній власний капітал розраховується як середнє значення його величини за період, що аналізується.

Окупність власного капіталу дозволяє визначити ефективність використання акціонерного капіталу власниками підприємства і порівняти його з прогнозованим отриманням доходу від вкладень цих коштів в інші цінні папери. У країнах з розвиненими ринковими інституціями особлива увага надається цьому коефіцієнту, оскільки він слугує можливим критерієм при оцінці рівня біржового котирування акцій.

Порівняння темпів приросту власного капіталу акціонерного товариства з середньогалузевими показниками і даними головних конкурентів в системі фінансового менеджменту слід здійснювати за показником абсолютної окупності власного капіталу:

$$AO_{вк} = \frac{ЧП - Д}{ВК}, \quad (2)$$

де $AO_{вк}$ – абсолютна окупність власного капіталу;

ЧП – чистий прибуток;

Д – сума нарахованих дивідендів;

ВК – власний капітал.

Ринкова вартість акцій акціонерного товариства та темпи приросту капіталу залежать від двох факторів:

– коефіцієнту окупності власного капіталу ($KO_{вк}$),

– частка чистого прибутку в загальному обсязі прибутку, що залишився в розпорядженні підприємства, який спрямований на нагромадження (ЧКП). Цей взаємозв'язок може бути представлений у вигляді формули:

$$П = KO_{вк} \times ЧКП, \quad (3)$$

при цьому ЧКП буде розрахований:

$$ЧКП = \frac{ЧП - Д}{ЧП}, \quad (4)$$

де ЧП – чистий прибуток;

Д – сума нарахованих дивідендів.

Значний вплив на величину чистого прибутку в сучасних умовах господарювання мають інфляційні процеси у вітчизняній економіці. В зв'язку з цим доцільно визначити ступінь підвищення доходів від збільшення рівня цін і витрат на заміщення основного капіталу і в якому ступені – в результаті виробничої діяльності. З цією метою слід співставити: чистий прибуток, скоректований на рівень росту цін, з чистим прибутком; чистий прибуток, отриманий за рахунок заміщення вибулого основного капіталу, з чистим прибутком, а також грошові кошти та кошти в розрахунках із зобов'язаннями.

Якщо чистий прибуток відображається у звітності в розмірі значно більшому, ніж вона повинна бути з урахуванням темпів інфляції, то якість такого доходу слід вважати низьким. Високий показник співвідношення грошових активів і грошових зобов'язань не є прийнятним, оскільки в такому випадку відбувається зниження чистої покупної спроможності.